

УДК 631.1:339338.2(477)

Демчук Н.І.
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів та банківської справи
Дніпровського державного аграрно-економічного університету

Ткаченко Г.А.
аспірант кафедри менеджменту і права
Дніпровського державного аграрно-економічного університету

ОПТОВИЙ РИНОК ОВОЧЕВОЇ ПРОДУКЦІЇ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

АНОТАЦІЯ

У статті досліджено актуальні питання сутності функціонування оптових ринків овочевої продукції в системі забезпечення економічної безпеки аграрних підприємств. Визначено пріоритетні переваги галузі рослинництва у сфері гарантування продовольчої безпеки держави. Згруповано ключові переваги оптових ринків овочевої продукції. Проаналізовано різні позиції науковців відносно сутності поняття «економічна безпека». Досліджено особливості забезпечення економічної безпеки аграрних підприємств.

Ключові слова: аграрні підприємства, овочева продукція, оптові ринки, економічна безпека, забезпечення.

АННОТАЦИЯ

В статье исследованы актуальные вопросы сущности функционирования оптовых рынков овощной продукции в системе обеспечения экономической безопасности аграрных предприятий. Определены приоритетные преимущества отрасли растениеводства в сфере обеспечения продовольственной безопасности государства. Сгруппированы ключевые преимущества оптовых рынков овощной продукции. Проанализированы различные позиции ученых относительно сущности понятия «экономическая безопасность». Исследованы особенности обеспечения экономической безопасности аграрных предприятий.

Ключевые слова: аграрные предприятия, овощная продукция, оптовые рынки, экономическая безопасность, обеспечение.

ANNOTATION

The article deals with the issues of the essence of the functioning of wholesale markets of vegetable products in the system of providing economic safety of agricultural enterprises. The priority advantages of the crop production sector in the field of ensuring food security of the state are determined. The key benefits of the wholesale markets for vegetable products are grouped. Different views of scientists concerning the essence of the concept of "economic security" analyzed. The peculiarities of ensuring the economic safety of agrarian enterprises investigated.

Key words: agrarian enterprises, vegetable products, wholesale markets, economic security, provision.

Постановка проблеми. В умовах розвитку ринкових відносин в Україні аграрні підприємства відчули у своїй діяльності значене зменшення державної підтримки, тому мають створювати умови для безпечного ведення бізнесу власноруч. Сталий розвиток аграрного підприємства, збільшення його економічного потенціалу в ринкових умовах господарювання значною мірою залежать від організації економічної безпеки підприємства. Аграрні підприємства перебувають в умовах безперервної зміни зовнішнього середовища. Така ситуація вимагає від них безперервної адаптації, а саме пошуку нових та вдосконалення вже наявних інстру-

ментів забезпечення системи економічної безпеки для досягнення визначеної мети функціонування підприємства. Прибуткова діяльність аграрних підприємств залежать переважно від досконалої політики збуту продукції, що виробляється.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематику розвитку інфраструктури оптових ринків овочевої продукції розглядали В. Роздобудько, С. Іванюта, О. Карман та інші вчені. Ключові аспекти забезпечення економічної безпеки аграрних підприємств досліджували у своїх працях П. Гарасим, В. Ільїн, М. Єрмошенко, В. Амитан, К. Горячова, А. Ашуєв та інші науковці.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Функціонування аграрного сектору України неможливе без наявності прозорих каналів просування сільськогосподарської продукції від виробника до кінцевого споживача на вигідних для всіх учасників процесу умовах [1]. Характерною для аграрного сектору є наявність значної кількості посередницьких структур, які використовують непрозорі схеми збуту сільськогосподарської продукції та отримують надприбутки. Актуальним питанням є розбудова мережі торгівлі з метою скорочення втрат аграрної продукції та формування ринкових цін на неї [2, с. 118]. Важливим елементом у збутовій політиці сільськогосподарської продукції виступають оптові ринки, їх ключовою метою є організація згуртованої системи перерозподілу товарної продукції, відсутність монопольного встановлення цін, розвиток вільної конкуренції. Отже, сукупність взаємозв'язків діяльності оптового ринку овочевої продукції зумовлює деталізацію інфраструктурних елементів з метою пошуку напрямів формування дієвих важелів впливу на ринок продукції овочівництва з урахуванням інтеграційних процесів. Вищенаведене свідчить про необхідність подальших наукових досліджень впливу оптових ринків овочевої продукції задля забезпечення економічної безпеки аграрних підприємств.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є вивчення особливостей функціонування оптових ринків овочевої продукції та їх впливу на забезпечення економічної безпеки аграрних підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Виробництво овочів виступає ключовою галуззю аграрного сектору України. Значний потенціал, а також вдале географічне розташування дає змогу формувати експортні партії овочевих культур і здійснювати активну зовнішньоекономічну діяльність. Ключовим елементом продовольчого ринку України виступає ринок овочів, його існування регламентується загальними ринковими законами та закономірностями, а також специфічними особливостями овочівництва.

Овочівництво є однією з найважливіших галузей сільського господарства. Воно задовольняє потреби споживачів у вуглеводах, амінокислотах, вітамінах та мінеральних речовинах. На якість овочів впливають ґрунтово-кліматичні умови; агротехніка та умови збирання, використання техніки. Серед агротехнічних умов збереження якості овочів найбільше значення має вибір попередника в сівозміні, удобрення, зрошення, захист від шкідників і хворіб, терміни і способи збирання, післязбиральна доробка та зберігання продукції [3, с. 88]. Овочівництво і баштанництво належать до п'ятірки галузей, що формують сучасну спеціалізацію рослинництва України, адже частка овоче-баштанної продукції у вартісній структурі валової продукції рослинництва становить 20,7% (зернові культури складають 21,1%). Останнім часом галузь овочівництва демонструє високі темпи розвитку, адже абсолютний приріст за останні 12 років є найвищим серед інших операторів ринку та складає 4 620 тис. т.

Задоволення потреби населення у свіжій та переробленій овочевій продукції за умов мінливого зовнішнього та внутрішнього середовища виступає одним з ключових завдань сучасного продовольчого ринку. Пропозиція овочів на внутрішньому ринку України формується переважно за рахунок вітчизняного виробництва, котре зосереджене здебільшого в господарствах населення.

Пріоритетним напрямом удосконалення товарного руху овочевої продукції має стати упорядкування стихійних ринкових відносин за допомогою організації оптових продовольчих ринків (ОПР), які вже давно й успішно функціонують у США, Японії та інших країнах Європи. Одним з основних завдань ОПР є забезпечення роздрібною торгівлі та громадського харчування широким асортиментом продовольства в єдиному центрі, в якому формували б ринкові ціни на овочі, фрукти, м'ясо, рибу, бакалійну групу товарів тощо [4].

Сучасний оптовий ринок овочевої продукції – це торгові приміщення, додаткові служби, транспортні мережі та споруди, об'єкти сервісу, контролю, безпеки та інші служби. Вважаємо, що створення оптових ринків овочевої продукції має значні переваги, які наведені на рис. 1.

Збутова політика овочевої продукції має базуватися на декількох ключових виробничо-збутових структурах, які разом повинні позбавити від посередників, вплинути на кінцеву цінову політику.

Організація дієвої оптової системи реалізації овочів дасть змогу:

Рис. 1. Переваги оптових ринків овочевої продукції

Джерело: сформовано авторами на основі джерела [3]

– зменшити збутові витрати безпосередньо за рахунок відсутності посередників;
– збільшити сегмент виробників овочів для їх роздрібної ціни;

– зменшити втрати та збільшити товарну масу овочів; в результаті така організація дасть змогу забезпечити доступність овочів для населення без зменшення ефективності овочівництва.

Проаналізувавши переваги оптових ринків овочевої продукції, вважаємо, що реалізація продукції відіграє важливу роль в забезпеченні економічної безпеки сільськогосподарського підприємства. Саме тому пропонуємо дослідити сутність та особливості економічної безпеки аграрних підприємств.

Чинники, котрі формують рівень економічної безпеки аграрних підприємств, досить різні та різняться за своєю специфікою. Досліджуючи аграрні підприємства як самостійні господарюючі суб'єкти, перш за все звертаємо увагу на те, що їх діяльність є досить ризиковою. Управлінські рішення стосовно організації та постійного збільшення результативності їх функціонування, котрі приймаються керівниками підприємств, завжди пов'язані з ризиком їх невиконання.

Отже, економічна безпека аграрних підприємств у широкому розумінні виступає їх здатністю досягти запланованого рівня конкурентоспроможності в умовах будь-якого ступеня впливу можливих ризиків і загроз.

В. Колас наголошує на тому, що економічна безпека підприємства характеризується як стан захищеності життєво важливих економічних інтересів підприємства від внутрішніх і зовнішніх джерел небезпеки, який формується адміністрацією та персоналом шляхом вжиття системи заходів правового, організаційного та інженерно-технічного характеру [5, с. 341].

Д. Ковальов стверджує, що економічна безпека – це захист діяльності підприємства від негативних впливів зовнішнього середовища, а також здатність швидко усунути різноманітні загрози чи пристосуватися до наявних умов, які не позначаються негативно на його діяльності [6, с. 48]. На нашу думку, ці поняття мають спільний контекст.

О. Мороз запропонував концептуальну модель економічної безпеки підприємств, яка ґрунтується на парадигмі опису подій, причинно-наслідкових механізмів пояснення моделі ефективності сучасного підприємства з точки зору категорії «економічна безпека» як поведінкового чинника [7, с. 60]. Проте автор не звернув увагу на внутрішні чинники та загрози формування концепції економічної безпеки підприємства.

В. Амитан пояснює концепцію економічної безпеки підприємств як захист конфіденційної інформації та боротьби з комп'ютерними злочинами та відокремленим підрозділом службою економічної безпеки підприємств [8, с. 15]. Автор враховує чинники впливу на економічну безпеку підприємства, принципи й інструменти економічної безпеки підприємства.

Враховуючи вищевказане, вважаємо, що економічна безпека аграрного підприємства реалізується шляхом підтримки його стійкого фінансового стану та створення умов задля сталого функціонування та розвитку аграрного підприємства відповідно до поставлених цілей.

Одним зі стратегічних напрямів забезпечення економічної безпеки аграрного підприємства виступає налагоджена збутова політика, тому функціонування та розвиток оптових ринків овочевої продукції є життєво необхідним елементом.

Висновки. Підводячи підсумки, зауважимо, що ключове завдання економічної безпеки аграрного підприємства ґрунтується на забезпеченні його стійкого фінансового стану. З урахуванням проблематики збутової політики аграрних підприємств пріоритетним під час забезпечення економічної діяльності підприємства має бути вдосконалення системи функціонування сільськогосподарських оптових ринків, зокрема оптових ринків овочевої продукції. Отже, ми вважаємо, що проблематика функціонування оптових ринків овочевої продукції в умовах сьогодення потребує подальшого наукового дослідження та обґрунтування, що в перспективі має сприяти підвищенню рівня економічної безпеки аграрних підприємств.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Роздобудько В. Ресурсне обґрунтування економічної безпеки підприємства. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=289>.
2. Іванюта С. Антикризове управління: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 288 с.
3. Карман О. Організаційно-економічні засади виробництва та збуту овочів в Україні. Економіка та управління АПК. 2014. № 1. С. 88–91.
4. Ринки овочів і баштанних культур в Україні: поточна кон'юнктура і прогноз. Головний журнал з питань агробізнесу. URL: <http://propozitsiya.com/ua/rinok-ovochiv-i-bashtannih-kultur-v-ukrayini-potochna-konyunktura-i-prognoz>.
5. Гарасим П. Вплив аграрної реформи на формування інформаційного забезпечення системи управління підприємством. Економічні науки. Серія: Облік і фінанси. 2010. Вип. 7(1). С. 341–349.
6. Ільїн В. Формування стратегії управління конкурентоспроможності аграрних підприємств України в умовах глобалізації. Часопис економічних реформ. 2013. № 4. С. 99–105.
7. Єрмошенко М., Горячова К., Ашуєв А. Економічні та організаційні засади забезпечення фінансової безпеки підприємства. Київ: Національна академія управління, 2005. 78 с.
8. Амитан В. Економічна безпека: концепція й моделі. Економічна кібернетика. 2009. № 3. С. 13–20.

REFERENCES:

1. Rozdobudko V. (2010). "Resource justification of economic security of enterprise" *Efektivna ekonomika* [Online] no. 8 available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=289> (Accessed 8 June 2018).
2. Ivaniuta S. (2007) *Antykryzove upravlinnia* [Anticrisis management]. Tsentr uchbovoi literatury, Kyiv Ukraina.

3. Karman O. (2014). "Organizational and economic principles of production and marketing of vegetables in Ukraine" *Ekonomika ta upravlinnia APK*. no. 1, p. 88–91.
4. "Market of vegetables and melons in Ukraine: current market conditions and outlook" *Holovnyi zhurnal z pytan ahrobiznesu* [Online] <http://propozitsiya.com/ua/rinok-ovochiv-i-bashtannih-kultur-v-ukrayini-potochna-konyunktura-i-prognoz> (Accessed 8 June 2018).
5. Harasym P. (2010). "Influence of agrarian reform on formation of information support of enterprise management system" *Ekonomichni nauky. Serii: Oblik i finansy*. no. 7, p. 341–349.
6. Ilin V. (2013) "Formation of the strategy of managing the competitiveness of agrarian enterprises of Ukraine in the conditions of globalization" *Chasopys ekonomichnykh reform*. no. 4, p. 99–105.
7. Yermoshenko M. (2005). *Ekonomichni ta orhanizatsiini zasady zabezpechennia finansovoi bezpeky pidpriemstva* [Economic and organizational principles of financial security of the enterprise] *Natsionalna akademiia upravlinnia*, Kyiv, Ukraina.
8. Amytan V. (2009) "Economic security: concept and model" *Ekonomichna kibernetyka*. no. 3, p. 13–20.

Demchuk N.I.

*Doctor of Economic Sciences, Professor,
Professor at Department of Finance and Banking,
Dnipro State Agrarian and Economic University*

Tkachenko H.A.

*Postgraduate Student at Department of Management and Law,
Dnipro State Agrarian and Economic University*

WHOLESALE VEGETABLE PRODUCTION MARKET IN THE SYSTEM OF ECONOMIC SECURITY OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

The functioning of the agricultural sector of Ukraine is impossible without the availability of transparent channels for the promotion of agricultural products from the producer to the end consumer for conditions favourable to all participants in the process. A characteristic feature of the agrarian sector is the presence of a significant number of intermediary structures that use non-transparent schemes for the sale of agricultural products and receive extra profits. Actual issues are the development of a network of trade in order to reduce the losses of agrarian products and the formation of market prices for it.

Vegetable production is a key sector of the Ukrainian agrarian sector. Significant potential, as well as a good geographical location, allow the formation of export batches of vegetable crops and active foreign economic activity. The key element of the Ukrainian food market is the market for vegetables; its existence is regulated by general market laws and laws, as well as specific features of vegetable growing.

The modern wholesale market for vegetable products is retail space, additional services, transport networks and facilities, service facilities, controls, security and other services.

One of the strategic directions of ensuring the economic security of the agrarian enterprise is the well-established marketing policy, therefore, functioning and development of wholesale markets of vegetable products is a vital element.